

Вихляєв Ю.М.,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м Київ

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ФОРМИ І ЗМІСТУ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ТА РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ.

Розглянуто взаємозв'язок форм і змісту використання фізичних вправ у фізичному вихованні, та реабілітаційних процесах. Форма фізичних вправ являє собою їх зовнішню і внутрішню організацію. Але також існують форми організації виконання фізичних вправ, які можна поділити на три рівні: первісна ланка – заняття, уроки. Друга ланка – це організація навчального процесу в четверті, півріччі, семестрі. Вища ланка – це організація річного навчального процесу та впродовж усього навчання у школі, університеті. Існують чотири форми: традиційна урочна, секційно-позаурочна, секційно-урочна та змішана або комбінована форма організації навчального процесу. Розглянуто переваги кожної форми. Між змістом і формою фізичних вправ, організацією їх виконання, постійно точиться боротьба – менш ефективні форми, що стримують вдосконалення змісту постійно відмирають, на їх місці з'являються нові, більш прогресивні, що наповнюються новим змістом – така діалектика суспільних явищ, і в тому числі, фізичного виховання.

Ключові слова: форма, зміст, фізичні вправи, організація, взаємозв'язок.

Вихляєв Ю.Н. Взаимосвязь формы и содержания в физическом воспитании, спорте и физической реабилитации. Рассмотрена взаимосвязь форм и содержания использования физических упражнений в физическом воспитании и реабилитационных процессах. Форма физических упражнений являет собой их внешнюю и внутреннюю организацию. Также существуют формы организации выполнения физических упражнений, которые можно разделить на три уровня: первое звено - занятия, уроки. Среднее звено - это организация учебного процесса в четверти, полугодии, семестре. Высшее звено - это организация учебного процесса в школе, университете, и тому подобное. Выделены четыре формы: традиционная урочная, секционнo-внеурочная, секционнo-урочная и смешанная или комбинированная форма организации учебного процесса. Рассмотрены преимущества форм и взаимосвязь с содержанием.

Ключевые слова: форма, содержание, физические упражнения, организация, взаимосвязь.

Vykhliaiev Yuri. Intercommunication of manner and matter is in physical education, sport and physical rehabilitation. Intercommunication of manners and matter of the use of physical exercises is considered in physical education, sport and rehabilitation processes. The form of physical exercises shows by itself their external (totality of her parts, links and lines of dynamic, kinematics, rhythmic structure, id est technique of their implementation), and internal organization, id est coordination, efficiency of those processes, that provide functioning or renewal of the basic systems and organs of organism, and their separate segments. But except exercises there are forms of organization of implementation of physical exercises that can be divided into three levels: the first link is employments, lessons. The second link is organization of educational process in a fourth, half-year, semester. A higher link is organization of annual educational process at school, university, and others like that. There are four forms: the traditional form of organization of educational process, sectionally-extracurricular, sectionally-curricular and mixed or combined. Advantages of every form are considered.

The sectionally-curricular form is most effective. She includes lessons according to a time-table in a morning and daily clock. She differs in the method of filling of groups. Students go to these groups voluntarily, on an own choice. Homogeneity of composition of these groups is higher therefore. Motivation on going in for sports also higher, that promotes efficiency of realization of health level at the use of the sectionally-fixed form of physical education.

Between contents and form of physical exercises, organization of their implementation, constantly there is a fight - less effective forms that restrain perfection of their contents die off in them place appear new, more progressive, that filled with new maintenance is such dialectics of the public phenomena, and including physical culture.

Key words: form, contents, physical exercises, physical education, organization, intercommunication.

Постановка проблеми і аналіз джерел. Взаємозв'язок - філософська категорія, яка виражає спосіб існування сукупності процесів, коли зміна одного з них зумовлює стан (властивості, зміну) іншого. Згідно з діалектикою «зміст» і «форма» знаходяться в органічній єдності, є співвідносними поняттями, які відображають дві взаємозалежні, суперечливі сторони цього процесу, при чому під формою розуміють [лат. forma – зовнішній вигляд] – філософську категорію, яка позначає спосіб зовнішнього прояву змісту, а також спосіб зв'язку елементів змісту [4, 6, 8].

У суспільних явищах, зокрема, процесі фізичного виховання та реабілітації, також немає безформного змісту, як і немає безформного процесу. Форма не існує сама по собі. Вона позбавлена будь-якої цінності, якщо не є формою змісту. Основою взаємозв'язку змісту і форми є положення про визначальну роль змісту. Саме він є провідною, вирішальною стороною в єдності форми й змісту. Зміна й розвиток процесу зачіпає, насамперед, зміст. Зі зміною змісту змінюється й форма. Сама ж зміна змісту є, звичайно, результатом внутрішніх протиріч. Зміст, змінюючись, здійснює формоутворюючий вплив [4, 5, 6, 8]. Часто один і той самий зміст суспільних явищ та процесів проявляється в різних формах. Тому, слід вести боротьбу з фетишизацією застарілих форм, виявляти гнучкість, вводити нові форми, яких вимагає життя, вміло поєднувати нові форми з тими, які ще не вичерпали себе.

Метою дослідження є обґрунтування ефективних форм навчального процесу фізичного виховання та реабілітації.

Обговорення результатів дослідження. Подібно до усіх явищ фізичні і лікувальні вправи та способи їх застосування мають свій зміст і форму. Отже, зміст і форма є невід'ємними сторонами речей, процесів, явищ об'єктивного

світу і, зокрема, процесів відновлення та розвитку, що відбуваються в організмі як травмованої, так і здорової людини. Будь-який зміст може проявлятися в різноманітних формах.

Форма фізичних вправ являє собою їх зовнішню (сукупність її частин, ланок і рис динамічної, кінематичної, ритмічної структури, тобто техніки їх виконання), і внутрішню **організацію**, тобто узгодженість, упорядкованість тих процесів, що забезпечують функціонування або відновлення основних систем і органів організму [1, 7].

Форма первісної ланки організації виконання фізичних вправ – заняття, уроки. Виділяють урочні і позаурочні форми занять. Формою заняття вважається порівняно стійке об'єднання елементів його змісту, тривалість виконання вправ, кількість повторень вправ, черговість їх виконання, регламентація відпочинку, взаємовідносини тих, хто займається в процесі виконання вправ, тощо [1, с 108, 7, с 105]. Крім цих ознак В.Г.Ареф'єв [1, с 108], вважає також характерними ознаками уроку сталий склад учнів, відповідність навчального матеріалу змісту державної програми, сталій розклад занять, провідну роль учителя, можливість застосування різних методів навчання, розвитку, виховання та організації учнів, перевірки й оцінювання їх результатів.

До позаурочних форм організації занять відносяться: ранкова гігієнічна та гімнастика до занять, рухливі ігри, прогулянки, дні здоров'я, фізкультурні свята, гігієнічна гімнастика після денного сну у дитячому садочку, фізкультурвілочки, фізкультурпаузи, рухливі ігри на перервах, спортивна година в групах подовженого дня, гуртки зі загальної фізичної підготовки, спортивні секції, самостійні оздоровчі та спортивні заняття, рекреація активна, рекреація пасивна, загартовуючі процедури, купання, плавання у природних водоймищах, самодіяльні туристичні походи, танці з музичним супроводом, реабілітаційні курси, сеанси лікувальних вправ.

Форма організації занять: а) навчального процесу з фізичної культури школярів у чвертях, півріччях; б) навчального процесу з фізичного виховання студентів у семестрах; в) реабілітаційного процесу травмованих у періодах, етапах (середня ланка організації).

Середня ланка організації навчального процесу з фізичної культури та фізичного виховання має свої деякі особливості, але є складовою частиною та підпорядкована вищій ланці організації, тому ми не будемо на ній зосереджуватися.

Більш значні особливості має середня ланка реабілітаційних (періоди, етапи) процесів за впливом на стан травмованих або хворих людей, де розрізняють форму організації реабілітаційних занять, процедур, сеансів та зміст цих утворень, де важливе не лише наповнення різновидів комплексів лікувальних вправ, а і спосіб, черговість наповнення заняття лікувальними вправами та фізіотерапевтичними впливами впродовж періодів та етапів відновного процесу. Це дуже актуально і тому, що функціональний стан травмованих та хворих може швидко змінюватися як в сторону їх одужання так і погіршення, причому, ці зміни суворо індивідуальні, і вимагають індивідуального дозування та планування.

Отже, форма вищезначених організаційних утворень нерозривно пов'язана з їх змістом, наповненістю, цей взаємозв'язок досліджений в багатьох наукових публікаціях [4, 5, 6, 8], проте, вища ланка організації навчального процесу з фізичного виховання майже не досліджена [3].

Форма організації занять навчального процесу з фізичної культури школярів, з фізичного виховання студентів, реабілітаційного процесу травмованих (хворих) – є вищою ланкою організації і має свої суперечливі дефініції та ідентифікацію [1, 3]. Перша з них – як ідентифікувати традиційну форму організації навчального процесу з фізичного виховання, яку сповідує більшість вищих навчальних закладів України. На наш погляд, традиційна форма – це ведення навчального процесу з фізичного виховання у вигляді примусових навчальних занять загальною фізичною підготовкою з академічними групами студентів згідно єдиного кафедрального навчального та робочих семестрових планів зі стандартним наповненням і завданнями модулів та розділів навчального матеріалу. На жаль, навіть у найбільш авторитетній праці з теорії і методики фізичного виховання [3], розглядається лише одна форма організації навчального процесу студентів – традиційна, тоді як вже багато років деякі Вищі України експериментально застосовували і досліджували інші форми організації навчального процесу з фізичного виховання. Спочатку дамо визначення дефініції – форма навчального процесу з фізичного виховання – це стійке об'єднання елементів організації і управління навчальним процесом, що обумовлює вибір системи фізичних вправ, методів і принципів їх застосування, структурну організацію відповідних підрозділів, ідеологію формування потреб, мотивів та інтересів студентів до фізичного самовдосконалення та занять оздоровчої спрямованості.

Друга розповсюджена форма - це секційно-позаурочна форма, тобто ведення навчального процесу з фізичного виховання у позаурочні години у вигляді секційних занять певним видом спорту за власним вибором студентів. Ця форма розповсюджувалась у Вишах України паралельно з традиційною і спочатку використовувалась для збірних команд з видів спорту, потім для груп бажаючих студентів займатися тим чи іншим видом спорту, також вона використовується в університетах Європи [10, 11, 12].

Порівнювати ці форми дуже важко, так як у них зовсім різне призначення, мета, завдання, спосіб комплектації контингенту, мотивація, результати діяльності. Так, традиційна форма в першу чергу використовується для підвищення рівня фізичної підготовленості та здоров'я студентів, тоді як секційно-позаурочна форма, декларуючи ці ж завдання, все ж на перше місце висуває досягнення спортивного результату, що не завжди сприяє покращенню здоров'я. Ці дві форми організації мирно співіснували у практиці фізичного виховання студентів Вищих начальних закладів. Секційно-позаурочну форму теорія і методика фізичного виховання завжди розглядала як доповнення традиційної форми та щось другорядне [3]. а не як можливого конкурента традиційної урочної форми організації навчального процесу основного контингенту студентів, що структуровані у академічні групи. Але практика і творча діяльність викладачів фізичного виховання висунули на порядок денний третю форму організації навчального процесу з фізичного виховання - секційно-урочну. Вона з'явилася, так як цікаві і нетрадиційні засоби фізичного виховання, об'єднані новими видами рухової активності, існуюча традиційна форма не могла вмістити і вже не задовольняла потреби і прагнення студентів, яких не влаштовувало примусове відвідування обов'язкових занять з фізичного виховання, де в старих залах їм давали виконувати нецікаві для них фізичні гімнастичні вправи, або

кидали один м'яч на три групи студентів та примушували бігати навкруги стадіону. Все це являло собою тріаду блоків – легкоатлетичного, гімнастичного, ігрового, в якості засобів фізичного виховання, що легко вписувались у традиційну урочну форму проведення занять. Тобто, стара традиційна форма сприймала тріаду, але вступала в протиріччя з новим змістом і не приймала його.

Студентів не влаштовувала вищезазначена тріада і вони голосували проти неї ногами, тобто, просто не відвідували традиційні заняття з фізичного виховання. Студенти хотіли займатися спортом або принаймні цікавими видами рухової активності. Нова форма – секційно-урочна, задовольнила їх потреби, вмистивши і взявши на озброєння цілий ряд нових засобів і видів рухової активності: аеробіку, шейпінг, атлетичну гімнастику, ігрові види - теніс, баскетбол, волейбол, футбол, плавання, триатлон, фехтування, стрільбу з лука та пневматичну стрільбу, катання на роликах та скейтбордах за умовними правилами (наприклад з акцентом на слаломний зміст), тощо, що докорінно змінило зміст занять з фізичного виховання. Причому, види рухової активності, це не види спорту, вони допускають спрощене трактування правил або навіть їх зміну, використання найбільш цікавих вправ і засобів відповідного виду спорту, або навіть поєднання їх з двох і більше видів спорту, активізують студентську активність і кмітливість.

Є ще комбіновані, або змішані форми організації навчального процесу, які ще підлягають вивченню та аналізу.

Доведено, що форма, яка не відповідає зміні змісту, гальмує подальший розвиток як змісту, так і форми, тоді як при відповідності форми до змісту значно прискорюється розвиток будь якого процесу [8, 16]. Ми розглядаємо саме *форми організації навчального процесу*, а не *організаційні форми проведення занять* з фізичного виховання, які поділяють на фронтальні, групові, індивідуальні, тощо. У першу чергу нас цікавить функціональна спроможність тієї чи іншої форми організації навчального процесу забезпечити виконання завдань, що висувуються перед фізичним вихованням у вищих навчальних закладах.

Виходячи з філософського розуміння форми як зовнішнього вираження внутрішнього змісту, що охоплює систему стійких зв'язків процесу, ми визначаємо форму організації навчального процесу з фізичного виховання як спеціальну конструкцію цього процесу, характер якого обумовлений його змістом, методами, прийомами, засобами, видами взаємодії студентів і викладача, що мають на меті засвоєння знань, практичних умінь, навичок та потреби виконання фізичних вправ з обраного виду рухової активності. Така конструкція являє собою внутрішню організацію змісту процесу підтримки, збереження та підвищення рівня фізичної підготовленості і здоров'я студентів.

Такою відповідною і прогресивною формою, що надає можливості для творчого розвитку ефективності змісту системи фізичних вправ, що використовуються на заняттях з фізичного виховання, є секційно-урочна форма. Таку форму організації ми можемо визначити як ведення навчального процесу з фізичного виховання у вигляді спеціалізованих навчальних занять певним видом рухової активності (спорту), згідно окремих робочих програм кожного навчального відділення (циклу) для груп студентів, що сформовані вищезазначеним структурним підрозділом кафедри за їх власним вибором. Ці стійкі об'єднання елементів організації та управління навчального процесу обумовлюють вибір системи фізичних вправ, методів і принципів їх застосування, структурну організацію відповідних підрозділів, ідеологію формування потреб, мотивів та інтересів студентів до фізичного самовдосконалення та занять спортивно-оздоровчої спрямованості.

Для порівняння ефективності двох форм – традиційної урочної та секційно-урочної ми провели спеціальне дослідження у вигляді опитування 400 студентів НТУУ «КПІ»: у 98% зафіксовано більш стійкий інтерес до обов'язкових занять з фізичного виховання у секційних групах, тоді як в академічних групах з традиційною формою навчання цей інтерес на 42% менше; 95 відсотків опитуваних студентів секційних груп вважають, що отримують під час занять корисні вміння, навички та знання, тоді як в академічних групах загальної фізичної підготовки цей показник становить 49%. Опитування студентів академічних груп з традиційною формою навчання показало, що 37% студентів не бажають відвідувати заняття, в яких переважно надаються вправи з легкої атлетики, 15% студентів негативно ставляться до гімнастичних вправ, 36 відсотків студентів категорично не бажають відвідувати басейн у зимовий час, 18% студентів не сприймають футбол. Але справа, навіть, не в тих чи інших уподобаннях. Справа в тому, що при застосуванні традиційної форми студенти підкріплюють це нульовим відвідуванням занять, що негативно впливає не тільки на відвідуваність, а і на навчальний процес з фізичного виховання. Секційно-урочна форма *організації навчального процесу має такі переваги*: а) Заняття видами спеціалізованих вправ за уподобаннями та інтересами підсилюють вплив управлінських рішень викладача на студента, тому що тренер в очах спортсмена є авторитетом у тому виді спорту, який він обрав, а управління може здійснюватися і бути ефективним тільки за згодою того, ким управляють, при повному розумінні ним мети та вартості зусиль її досягнення. При цьому необхідно розуміти, що студент доросла людина, яка мислить і має свій вже сформований світогляд; б) Друга перевага - дотримання якісних характеристик проведення заняття. Чим більша однорідність складу групи, тим легше підтримувати моторну щільність заняття (загальна щільність більш залежить від кваліфікації та досвіду викладача і має наближатись до 100%). Моторна щільність може змінюватись від спрямованості заняття: вдосконалення техніки та розвиток рухових якостей – до 70-80%; навчання техніці і формування відповідних знань допускає зниження щільності до 50-60%. У наших дослідженнях проведення занять з плавання порівнювалось секційні та академічні групи студентів з однаковим початковим рівнем плавальної підготовленості та однаковими завданнями заняття. Моторна щільність заняття у студентів секційних груп була значно вищою – 68,3% проти 44,1% академічних груп, хоча заняття проводив один і той же викладач; в) Значним надбанням студентів у секційних заняттях є широкий різновид засвоєних рухових вмінь та навичок. У традиційних заняттях неоднорідність групи не дає можливості застосувати весь спектр загально-фізичних вправ, тому руховий досвід студентів, що займаються у складі академічних груп, значно поступається студентам секційної форми занять; г) Переваги у наданні освітньої спрямованості занять за секційно-урочною формою навчального процесу вищі, так як вони виконуються студентами на більш кваліфікованому рівні, студент добровільно обрав цей вид рухової активності і виконує вправи без примусу, а вся інформація з вдячністю сприймається і легко запам'ятовується. Підсумуємо відмінності традиційної урочної та секційно-урочної форм: 1) зміст навчального процесу; 2) спосіб комплектації груп; 3) мотивація до занять; 4) якість

занять. Інші чинники (розклад), практично однакові.

Головною відмінністю від секційно-позаурочної форми, де заняття проводяться у вечірні години, для секційно-урочної форми навчального процесу є умова проведення занять у денні години за загальною університетським розкладом (перша, друга, третя, та четверта пари), що надає змогу охопити весь контингент студентів перших двох курсів, рівномірно завантажити спортивну базу та надати можливість у вечірні години, починаючи з п'ятої пари, проводити тренування збірних команд університету та займатися наданням фізкультурних комерційних послуг, щоб фінансувати утримання спортивної бази у належному робочому стані.

У подальшому ми плануємо більш детально розглянути форми і зміст реабілітаційного процесу осіб після травм.

Висновки

1. Проведені дослідження дозволили виокремити: 1) форму фізичних вправ; 2) форму первісної ланки організації виконання фізичних вправ – урок, заняття; 3) форму середньої ланки організації навчального (реабілітаційного) процесу: а) в школі, що має чверть та 45-хвилинний урок, б) у вищому навчальному закладі, що має семестри та спарені 90-хвилинні заняття, в) у лікарні, оздоровчо-лікувальному або фітнес-центрі, що має свої періоди і етапи та заняття різної тривалості; 4) форму вищої ланки організації навчального (реабілітаційного) процесу: а) в школі, для кожного класу з першого по останній – окремо; б) у вищому навчальному закладі, що охоплює весь строк навчання; в) у лікарні, оздоровчо-лікувальному або фітнес-центрі, що має закінчений процес відновлення або одужання.

2. Зміст наповнення секційно-урочної форми більш різноманітний, включає ширший набір навичок і умінь з багатьох видів спорту і в той же час він є індивідуальним для кожної секційної навчальної групи, отже мотивовано сприймається усіма студентами.

3. Між змістом і формою фізичних (лікувальних), вправ, організацією їх виконання, постійно точиться боротьба – менш ефективні форми, що стримують вдосконалення змісту постійно відмирають, на їх місці з'являються нові, більш прогресивні, що наповнюються новим змістом – така діалектика суспільних явищ, і в тому числі, фізичного виховання.

Література

1. Арефьев В.Г. Основы теории та методики физического воспитания: підручник – Кам'янець- Подільський: пп: Буйницький О.А. 2011. – 368 с.
2. Вихляев Ю. М. Организационно-методичне забезпечення секційної форми навчального процесу з фізичного виховання. Навчально-методичний посібник. / Ю. М. Вихляев. Вінниця: ФОП Рогальська І. О., 2012. – 81 с.
3. Григор'єв В.І. Фізичне виховання студентів / В. І. Григор'єв, М. О. Третяков // Теорія і методика фізичного виховання. Том II. Методика фізичного виховання різних груп населення [підручник] / За редакцією Т. Ю. Круцевич. – Видавництво НУФВСУ «Олімпійська література», 2008 – С. 163-166.
4. Зміст і форма // Українська Радянська Енциклопедія. Т 4. 2-ге вид. УРЕ.К.: 1979. – С. 282-283.
5. Зміст і форма - Онтологія, філософські категорії <https://subject.com.ua/philosophy/philosophy/39.html>.
6. Зміст, структура, форма, Сутність і явище. https://stud.com.ua/55201/filosofiya/zmist_struktura_forma.
7. Колумбет О. М. Теорія і методика фізичного виховання. Опорні схеми. Навчально-методичний посібник. РВУФК. Київ – 2013 – 181с.
8. Мудрик І. В. Науково-методичне обґрунтування різних форм фізичного виховання студентів [Методичні рекомендації] / І. В. Мудрик – К., 2006. – 61 с.
9. Свириденко В. «Взаємозв'язок». Філософський енциклопедичний словник : / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди; головн. ред. В. І. Шинкарук. - Київ : Абрис, 2002. - С. 78. (742 с).
10. Belykh S.I. Structure of the concept of personality oriented physical education university students. *Physical education of students*, 2013, vol.3, pp. 3-9. doi:10.6084/m9.figshare.669663.
11. Brehm W. "To get Germany moving" – aims, target-groups, programs, evidence of health-Sport // Book of Abstracts of the 11-th annual congress of the European College of Sport Science. – Cologne: Sportverlag Strauss, 2006. – 431 p.
12. Delaine D. A. Student involvement as a vehicle for empowerment: a case study of the student platform for engineering education development / S. B. Seif-Naragni, S. Al-Hague, N.Wojewoda, Y. Meninato, J. DeBoer. // *European Journal of Engineering Education*, 2010, – vol. 35 (4). – P. 367-378. – doi: 10.1080/03043797.2010.48327.

References

1. Arefiev V.G. (2011). *Osnovy teorii ta metodyky fizychnogo vyhovannia*: pidruchnyk. Kamianets-Podilskii: pp.Buinytskii O.A. 108-126. (in Ukrainian)
2. Vyhliaiev Y. M. (2012). *Organizatsiino-metodychne zabezpechennia sektsiinoii formy navchalnogo protzesu z fizychnogo vyhovannia*, Navchalno-metodychnyi posibnyk. Vinnytsia: FOP Rogalska I. O. 24-28. (in Ukrainian)
3. Grygoriev V.I. Tretiakov M. O. (2008). *Fizychno vyhovannia studentiv Teoriia i metodyka fizychnogo vyhovannia*, Tom II. *Metodyka fizychnogo vyhovannia riznykh grup naselennia* [pidruchnyk] / Za redaktsieiu T. Y. Krutsevich. Vydavnytstvo NUFVSU «Olimpiiska literature ». 163-166. (in Ukrainian)
4. *Zmist i forma* (1979). *Ukrainska Radianska entsiklopediia*. T 4. 2-ge vyd. URE.K. 282-283. (in Ukrainian)
5. *Zmist i forma – Ontologija, Filozofski kategorii* <https://subject.com.ua/hilosophy/philosophy/39.html>.
6. *Zmist, struktura i forma, Sutnist i iavyshhe*. https://stud.com.ua/55201/filosofiya/zmist_struktura_forma.
7. Kolumbet O. M. (2013). *Teoriia i metodyka fizychnogo vyhovannia. Oporni shemy*. Navchalno-metodychnyj posibnyk. RVUFK. Kyiv 104- 110. (in Ukrainian)
8. Mudryk I. V. (2006). *Naukovo-metodychne obgruntuvannia riznykh form fizychnogo vyhovannia studentiv* [Metodychni rekomendatsii] K. 26-34. (in Ukrainian)
9. Sviridenko V. (2002) «Vzaiemozviazok». *Filosofskii entsiklopedychnyi slovnyk*: NAN Ukrainy, In-t filosofii im. G. S. Skovorody; golovn. red. V. I. Shynkaruk. Kyiv: Abrys. 78. (in Ukrainian)

10. Belykh S.I. (2013) Structure of the concept of personality oriented physical education university students. *Physical education of students*, vol.3, pp. 3-9. doi:10.6084/m9.figshare.669663.
11. Brehm W. (2006) "To get Germany moving" – aims, target-groups, programs, evidence of health-Sport // Book of Abstracts of the 11-th annual congress of the European College of Sport Science. – Cologne: Sportverlag Strauss. 431 p.
12. Delaine D.A., Seif-Naragni S.B., Al-Hague S., Wojewoda N., Meninato Y., DeBoer J. (2010). Student involvement as a vehicle for empowerment: a case study of the student platform for engineering education development. *European Journal of Engineering Education*, vol. 35 (4). P. 367-378. – doi: 10.1080/03043797.2010.48327.

УДК 796.001.373. 1(438)

Вільчковський Е. С.

Університет Яна Кохановського в Кельцях, філія в Петркові Трибунальському, Польща

РОЗВИТОК ВОЛЕЙБОЛУ В ПОЛЬЩІ (XX – ПОЧАТОК XXI СТОЛІТТЯ)

Стаття присвячена проблематиці становлення і розвитку волейболу у Польщі у XX та на початку XXI століття. Розвиток польського волейболу бере свій початок з 1919 році. В основному, ця спортивна гра була популярна серед студентів, тому саме студенти склали кістяк перших волейбольних команд та клубів у країні. В організаційному відношенні значний поступ у розвитку дисципліни відіграло створення у 1928 році Федерації Спортивних Ігор Польщі у склад якої входила і секція волейболу. Перший показовий виступ волейболістів відбувався у 1919 році, а динамічний розвиток цієї гри розпочинається у 1923 році, коли створюються перші секції волейболу серед харцерів і в спортивних клубах у Варшаві, Лодзі, Кракові, Катовіцях, Білому Стоці, Любліні, Познані.

У першій декаді XXI віку популярність волейболу у Польщі не тільки надалі залишається на високому рівні, але й стає ще більшою шанованою серед різних вікових груп населення дисципліною спорту в країні. Сьогодні успіхи притягують до спортивних арен щораз більше глядачів, не кажучи вже про кілька мільйонів вболівальників, які дивляться по телебаченню міжнародні матчі збірної команди Польщі.

Зріст популярності волейболу в країні привернув увагу багатьох спонсорів, які почали активно розміщувати свою рекламу на телебаченні, радіо та в Інтернеті, а одночасно здійснюють капіталовкладення у розвиток клубів, окремих гравців, а також спонсорують збірну команду країни.

Успіхи волейбольних збірних команд Польщі спираються на ефективну систему підготовки молоді. З ініціативи Федерації Волейболу Польщі та Міністерства Спорту і Туризму у 2012 році відкрито Молодіжні Волейбольні Центри. В цих школах функціонують три підготовчі спортивні класи (від 15 до 18 років), до яких відбираються найкраще підготовлені і здібні молоді волейболісти. У Польщі щороку проводяться турнірні змагання молодіжної ліги, які по суті є змаганнями дублерів професійних команд вищої ліги.

Ключові слова: волейбол, змагання, гра, дисципліна спорту, клуби, збірна, розвиток.

Вильчковский Е., Развитие волейбола в Польше (XX – начало XXI века) Статья посвящена проблематике становления и развития волейбола в Польше в период с XX и до начала XXI века. Развитие польского волейбола берет свое начало с 1919 года. В основном, эта игра была популярна среди студентов, так как именно студенты составляли костяк первых волейбольных команд и клубов в стране. В организационном плане существенный толчок в развитии этой спортивной дисциплины сыграло создание в 1928 году Федерации Спортивных Игр Польши, в состав которой входила и секция волейбола. Первый показательный турнир прошел в 1919 году, а интенсивное развитие игры начинается с 1923 года, когда создаются секции волейбола среди харцеров в Варшаве, Лодзи, Кракове, Катовицах, Люблине, Познани.

В первой декаде XXI века популярность волейбола в Польше не только остается на высоком уровне, но и стаёт ещё более распространённой среди разных возрастных групп населения дисциплиной спорта. Сегодняшние успехи привлекают на спортивные арены всё больше болельщиков, не говоря уже о телевизионной аудитории зрителей, прежде всего это относится к международным соревнованиям.

Рост популярности волейбола в стране обратил внимание многих спонсоров, которые начали активно размещать свою рекламу на телевидении, в радиотрансляциях, в Интернете, а одновременно вкладывать свой капитал в развитие клубов, оплату талантливых игроков, а также спонсировать сборные команды.

Успехи на волейбольных сборных команд Польши базируются на эффективной системе подготовки молодежи. По инициативе Федерации Волейбола Польши и Министерства Спорта и Туризма в 2012 году созданы Молодёжные Волейбольные Центры. В этих школах функционируют три подготовительные спортивные классы (с 15 до 18 лет), в которые отбираются наиболее подготовленные и способные молодые волейболисты. В Польше каждый год проводятся соревнования молодежной лиги, которые в сущности являются соревнованиями дублеров профессиональных команд высшей лиги.

Ключевые слова: волейбол, игра, соревнования, дисциплина спорта, клубы, сборная, развитие.

Vilchkovsky E., Development of volleyball in Poland (XX - the beginning of the XXI century). The article is devoted to the problems of the formation and development of volleyball in Poland in the XX and beginning of the XXI century. The development of Polish volleyball dates back to 1919. Basically, this sports game was popular among students, so the students formed the backbone of the first volleyball teams and clubs in the country. In organizational terms, a significant progress in the development of discipline was played by creation in 1928 of the Polish Federation of Sport Games, which included a section of volleyball.